

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Tárgy

061

Hely

Idő

"1920"

Személy

Szerző:

Cím:

Nyomorog az Akadémia nyomorognak a tudományos társaságok

Forrás:

Ullás

Bp.
(Hely)

1920 VIII
(Idő) 22

(Köt. v. füz.)

Nyomorog az Akadémia, nyomorognak a tudományos társaságok

Nagy napja volt az 1825—27-ik évi diétának az, amelyen egy odáig ismeretlen huszárkapitány felállott, hogy egy esztendei jövedelmét ajánlja fel a magyar tudós társaság megalakítására. Reformkorszak és az abszolutizmus éveiben országos esemény volt az Akadémia minden nagygyűlése és az Akadémia annak köszönheti palotáját a Duna partján, hogy ezzel akart tüntetni az állami önállóságától megfosztott és nemzeti létében veszélyeztetett Magyarország nyelvének jogai mellett. A kiegyezéstől fogva fokozatosan csökken az Akadémia népszerűsége és az Akadémia súlya a magyar kulturális életben. Egyrészt az Akadémia tevékenysége évről-évre inkább elszakadt az élettől, másfelől pedig egyre kevésbé volt szakadt az élettől, másfelől pedig egyre kevésbé volt gazdasági és szellemi haladása lassanként fölöslegessé tette, legalább sok irányban, az állami támogatást és a hivatalos pártfogást a kulturális tevékenység területén... Ma azonban megint kell az Akadémia, ma újból szükség van az Akadémiára. Megfigyeltünk, kevesen vagyunk, elszegényedtünk, a magyar társadalom nem tudja többé saját erejéből előretartani a tudományos munkát, a magyar társadalom nem tudja eltartani a tudomány munkásait és a kultúra napzamosait, újból szükség van az állami támogatásra, mert másként kiáltszik a magyar tudományok amugy is halvány pislogású mécsese. Azonban a magyar állam, úgy látszik, elfelejt olajat tölteni ebbe a mécsesbe...

Felkerestük az Akadémiát, hogy felvilágosítsa nyerjünk a tudományos kutatások ezidőszérianti állapotáról, az Akadémia jövő programjáról.

A nagy, sötét boltívek alatt fáradtan lézengett egy-néhány sovány, megtört, fekete lény, mintha súlyos gyász nyomná lelküket. A könyvtár a nyilvánosság számára jelenleg zárva, egy öreg tudós lapozgat csak az ódon pergamenek között, mintha a letűnt idők történelmének egy meglevenedett figurája volna. A főtitkári hivatal zárva, mindenütt némaság. Úgy érezné magát az ember a rideg falak között, mintha a holtak szigetén járna, ha a tetőről nem hallatszanék be a palafedőmunkások eleven kopácsolása.

Szerencsére talákoztunk tudományos életünk egyik kitűnőségével, egy fiatal emberrel, akinek külseje szinte paradox tudós és tanár mivoltával. Kérdéseinkre lekötözött szíveséssel, de busz rezignációval ezeket vála-

zolta:

— Ön csodálkozik e néma csönd felett? Reméljük, hogy ősszel megindul a rendes akadémiai élet; megkezdődnek a felolvasások, bizottsági munkák. Ehhez azonban a szénbizottság ígéretének megtartása is szükséges, hogy tudniillik a kért háromszáz métermázsaszenet leszállítja, mert bizony, az Akadémia tagjai hajlamosak a reumára!

Az Akadémia vagyona, költségvetés szerint, egy millióval csökkent, értékpapírjainak jelentékeny része hadikölcsönben fekszik; a jövedelem annyi, mint tíz évvel ezelőtt, circa ötszáz ezer korona s a kiadás ezzel szemben — horribile dictu — ijesztő módon emelkedett. Mire fordítjuk az évi 500.000 korona jövedelmet? A tisztviselők fizetése kétszáz ezer korona, ebből azonban egyesek részére olyan dotációk jutnak, hogy például egy hatgyermekes családapá, aki huszonev éve van az Akadémia szolgálatában, havi hatszáz korona fizetést és évi nyolcszáz korona ruhaségelyt kap. Szegény, ahelyett, hogy új ruhát venne, a régiéket adogatja el, hogy jusson egy kis szilva ebédül. A palota fenntartási költsége negyvenezer korona, ebből azonban a legszükségesebb renoválásokat is alig tudják fedezni. Adó fejében az Akadémia harmincötezer koronát fizet, a tradíciós kiadandó jutalmak negyvenezer koronát emésztenek fel s az egyéb adminisztrációs költségekre körülbelül százezer korona szükséges. Így az Akadémia tudományos feladataira mindössze százezer korona marad. Mit lehet ma ezzel kezdeni? Hisz ez a pénz a már régóta folyamatban levő munkák tiszteletdíjára is alig elég, dacára, hogy az Akadémia még mindig csak hatvan-nyolcvan korona honoráriumot fizet ivenként. Hol vannak most még az Akadémia kiadványai?

— Hogy hol az állam? Igen az államnak kötelessége volna segíteni! Segítene is, ha módjában állana. A kultuskormány részéről mindig a legnagyobb jóindulatot tapasztaltuk.

— A társadalom? Igen, a társadalomnak kellene segíteni a bajból az Akadémiát, melyet a társadalom közadakozása virágoztatott fel. De a mai társadalom legalább is közömbös! Gyönyörű tudományos munkák hevernek fiókokban, — kinyomaatlanul, így Heinrich Gusztáv német irodalomtörténetének két vaskos kötete, de a száz éves könyv kiadása körülbelül négyezer ko-

rona volna, tehát várnia kell sokáig, nagyon-nagyon sokáig. Hány gyönyörű tudományos terv kavarg a fejekben parlagon — kidolgozatlanul. Hisz a magyar tudós a jelenlegi helyzetben még a reménytől is meg van fosztva, hogy munkája valaha nyomtatásban napvilágot lát, na meg: aztán elsősorban nem a tudományos problémákon, hanem azon kell törnie fejét tudósainak, hogy holnap lesz-e mit enniük? Akinek szőnyege, zongorája van, azt viszi piacra, kinek könyve van, azt adja el. — ha ugyan akad a pénzesek közt olyan, ki megveszi. És aki nem tud pénzt szerezni, — mert bizony ilyen is van, az a szó szoros értelmében éhen hal. Egy híres mineralógusunk házában egy fél évig egy deka zsir sem volt, pedig nem vegetariánusok!

— Nézetem szerint — mondja informátorunk — a helyzet vigasztalan! Legalább egyelőre az! Aki meg tudja mondani, hogy honnan szerezhet az Akadémia a magyar tudomány megmentésére pénzt, megérdemli, hogy neve Széchenyivel legalább egy napon említettessék!

Felkeresem a Természettudományi Társulat egyik vezérérfiát is, az Esterházy-utcai hivatalos helyiségükben. Az első impresszió itt is nagyon szomorú; elhanyagoltság, szegénység.

— Tagtársainknak régi létszáma, — mondja a titkár ur — tizenötezer négyszáz, csak papíron van meg, a megazállás révén sokan elszakadtak tőlünk, a munkánk azonban még így is elég nagy. Naponta negvenötven levélben kérnek tagjaink szakkérdésekre felvilágosítást, felelünk is szívesen, míg büdzsénk a hatalmas postaköltséget elbirja. Sokáig bizony nem, mert pénzünk — az nincs. Honnan is lenne? A tagsági díj még ma is a régi, évi negyven korona, s a kiadás a régié százszorosa. Hogy könyvünket csak nagyon összevont alakban meg tudjuk jelentetni, kénytelenek vagyunk uszoraáron papírt vásárolni. A társaság ambíciója az, hogy őszre a rendes munkát lehetőleg megin-

ditsuk, szóval az egyes szakosztályok üléseiket megindítsák, szóval az egyes szakosztályok üléseiket megtartsák, de az ambiciónál van egy sokkal nagyobb ur — a szén. Erre volna szüksége a társulatnak, hogy értékes könyvtárát a szakemberek és a diákság rendelkezésére bocsájthassa. Ha szén lesz, munka is lesz, — mondja a szivélyes titkár ur bucsuzóul.

Az én kíváncsiságom még mindig nincs kielégítve. Kérdést intézek a „Történelemtudományi Társulat“ tudós titkárához:

— Vegetálunk — mondja ő. — A „Századok“ hivatalos folyóiratunk megjelenik ugyan, de természetes, nagyon összevonva, mert pénz a régi lő koronás tagdíjak megtartása mellett, természetesen nincs s viszont a társadalomnak az a rétege, amely tagjainkat adja: tudósok, lateinerek, nem is lenne képes magasabb áratfizetni. A munkálkodásuk eléggé intenzív, új és szenzációs kiadásuk kerül rövidesen napvilágra: *Gróf Széchenyi István döblingi hagyatéka*. E mű előállítás költsége körülbelül *négy-ötszáz ezer korona* lesz. Gróf *Klebelsberg Kunó* nemes akciójának köszönhető, hogy Hollandiában kétszáznegyvenhétézeröttszáz koronát gyűjtöttek össze a magyar historikusok számára. Ez összeget a társulat, mint tiszteletdíjat fogja kiosztani azon tudósok között, kiknek megbízást adott tizennégy kötet magyar historiai munka megírására. — Mint e munkálkodás is mutatja, a társulat financiai viszonyai kedvezőbbek, mint az Akadémiáé s a többi tudományos társulatoké.

Save our Souls: mentsétek meg lelkünket, ezt a jelzést adják le a süllyedő hajók az oceánon bármilyen nemzethez tartozzanak is. S. O. S.: ezt a jelzést kellene leadnia az Akadémiának és a többi tudományos intézetünknek, mert a magyar nép lelke, Magyarország szelleme élete forog veszélyben süllyedésükkal. Természetesen nem elég megmenteni őket, hanem ha már betömték a hajófal réseit: gyökeresen át kell javítani ezeket a nagyon elavult, nagyon ócska tengeri járműveket, át kell építeni ezeket a hajókat a kormánykeréktől és a parancsnoki hidtől a hajófenék raktárhelyiségéig, azonban átépíteni csak akkor lehet a hajót, ha nem engedik elsüllyedni őket.